

Forfatter: Knudsen, Jakob

Titel: Udrag fra Gjæring Afklaring

Citation: Knudsen, Jakob: "Gjæring Afklaring", i Knudsen, Jakob: *Gjæring Afklaring*, udg. af Poul Zerlang , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 401. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-knudsenj01val-shoot-idm140346603129648/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Gjæring Afklaring

Temaet behandles i forfatterskabet både før og efter G.-A. Før i den tragiske fortælling *Et Gjenstyn* 1898. Efter i romaner som *Sind*, 1903 og *Angst - Mod*, dobbeltromanen om Martin Luther, 1912-1914.

Fædrenes patriarkalske vælde giver dem en overgang status som Guds stedfortrædere. Gennem deres uforklarligt strenge opdragelse bringer de sønnerne angst- og ansvarsfølelse. I første fase kan kun fædrene fjerne angsten. I anden griber Gud ind.

Under sin opvækst har Karl en angstoplevelse (G.-A., 35) af samme styrke som den, der rammer Luther som barn (*Angst*, 56). I begge tilfælde kommer den skrækslagne dreng til faderen, omfavner ham og får fred. Men hvor angsten i tilfældet Luther udgår fra faderen og fjernes af faderen, forholder det sig anderledes med Karls fader.

Wintrup besidder en blanding af styrke og svaghed. Han viser sig som den naturlige leder, da katastrofen slår ned på fjorden (G.-A., 134), men giver helt op over for onkel Jørgens energiske belæring om opdragelsens form og indhold. Grundtvig kalder Wintrup en god mand, men lad. Der er noget eget nemt over ham (sm.lg. her med Jens Lassen Knudsens ord om «Nemhed», se note til s. 207). Bedst husker man ham, som han står i en kornmark og er dens pryd (se også *Livsfilosofi*, 1908, s. 81): «Som han stod der og saa ud over den brunviolettede Rugmark, hvor enkelte blåa Kornblomster gjorde den svajende Bevægelse med nede i Straahavet, havde hans Øjne, syntes Karl, ganske samme Udtryk som Marken - lyst, aabent og dog tungsindigt.» Den mand har ikke bundet sin søn gennem angst. Han har fjernet angsten, ikke skabt den.

Onkel Jørgen er heller ikke en streng mand. Børnene føler selv, at hans personligheds vægt er beskedent. Han er for dem en lille åndskæmpe, altså ikke i klasse med de Jahve-agtige fædre i *Et Gjenstyn*, *Sind* og *Angst - Mod*. Alligevel har han greb om børnene i begyndelsen, hvilket skyldes hans besættende levende ord - samt den omstændighed, at han ikke har noget modspil. Tilhørerne kender kun ham som læret, og hvis de kommer med det mindste kny, bliver de straks kaldt til orden.

Så vidt man kan se, lider - foruden Karl - kun ét af børnene af angst, nemlig Kathrine. Hun lider imidlertid ikke af fortabelsesangst, men føler tidligt, at der er skæbne over hende. Hun må da også smage den iskolde død i fjorden - som tragisk vidne om naturens ubønhørlighed.